

NACRX001OI8Q
prvotní identifikátor

Dne: 09.01.2015 Naše značka: NA- 4280-5/12-2014 Vyřizuje/tel.: Šimůnková / 974 847 405

Vaše značka:

ZPRÁVA ZE ZAHRANIČNÍ PRACOVNÍ CESTY

MÍSTO: Bratislava, Slovenská republika

ÚČEL CESTY:

Seznámení se s fondy Státní soud Bratislava a Státní prokuratura Bratislava uloženými ve Státním oblastním archivu v Bratislavě, návštěva Ústavu paměti národa a výměna informací o zpracovávaných tématech Ústavu a přístupnosti fondů Národního archivu.

ÚČASTNÍCI CESTY: Mgr. Karolína Šimůnková
PhDr. Alena Šimánková

ZPRÁVU PODÁVÁ: Mgr. Karolína Šimůnková

NAVŠTÍVENÉ INSTITUCE:

Státní oblastní archiv v Bratislavě, Križkova 7, 811 04 Bratislava
Ústav paměti národa, Námestie slobody 2902/6, 811 06 Bratislava

TRVÁNÍ CESTY:

18. 11. 2014 – 20. 11. 2014

DATUM VYHOTOVENÍ: 29. 12. 2014

SCHVALUJE: PhDr. Eva Drašarová, CSc., ředitelka Národního archivu
podepsáno elektronicky

TEXT ZPRÁVY ZE ZAHRANIČNÍ PRACOVNÍ CESTY

Část všeobecná

Účelem cesty bylo seznámení se s fondy Státní soud Bratislava a Státní prokuratura Bratislava uloženými ve Státním oblastním archivu v Bratislavě, se zkušenostmi při jejich akvizici a zpracování a také zpřístupňování badatelské veřejnosti. Jeden půl den jsme věnovaly návštěvě Ústavu paměti národa a výměně informací o zpracovávaných tématech Ústavu a přístupnosti/zpřístupňování tematicky souvisejících fondů Národního archivu. Cesta byla realizována autobusem tam i zpět s ubytováním v hotelu Park Inn v centru Bratislavy (2 noci).

Dne 18. 11. 2014

V úterý jsme zahájily služební cestu v Praze, kdy jsme v 7.50 h odjely autobusem do Bratislavy, kam jsme přijely ve 12.15 h. Následně jsme se přesunuly do místa ubytování (hotel Park Inn), kde jsme se ubytovaly. Vzhledem k pozdnímu příjezdu a ubytování a otevíracím hodinám badatelný Státního oblastního archivu v Bratislavě jsme již v tento den návštěvu badatelný tohoto archivu nerealizovaly.

Odbornou část cesty jsme ukončily o dva dny později ve 13.15 h dne 20. 11. 2014 po návštěvě v Ústavu paměti národa, po níž jsme s kolegyní Šimánkovou vyzvedly uložená zavazadla a odjely na nádraží, odkud jsme v 15.15 h odcestovaly z Bratislavy. Do Prahy jsme přicestovaly dne 20. 11. 2014 v 19. 30 h.

Část odborná:

Dne 19. 11. 2014

Ve středu jsme navštívily Štátny archív v Bratislavě, Križkova 7, Bratislava 1, kde jsme se věnovaly průzkumu fondu Státní soud Bratislava a Státní prokuratura Bratislava. Návštěvu jsme zahájily v ranních hodinách a ukončily ji se zavírací dobou badatelný.

K našemu překvapení byl fond Státní soud Bratislava uložený v bratislavském archivu, do tohoto archivu předán k trvalému uložení již za minulého režimu prakticky před třiceti pěti lety od Krajského soudu v Bratislavě, kde byl uložen v budově Justičního paláce a to po běžném uplynutí tehdy 30leté skartační lhůty. Fond Státní soud Bratislava (fakticky Státní soud oddělení Bratislava) byl také archivně zpracován (1984/1985 Mária Otrubová, Beatrix Sinková a Mária Kováčová) již počátkem 80. let 20. století a také v tomto období za určitých podmínek zpřístupňován. Připomínáme, že tato skutečnost je ve srovnání s okolnostmi akvizice faktické hlavní části archivního fondu Státního soudu Praha do Národního archivu více než pozoruhodná. Fond Státní soud Praha se k trvalému uložení do Národního archivu dostal až po roce 1989, a ačkoliv všechny jím řešené kauzy lze z titulu politické perzekuce považovat jednoznačně za archiválie, nebyly k trvalému uložení předány všechny spisy, část spisů (včetně první kauzy – spisová značka s číslem 1, kauza Choc) byla ztracena tím, jak byla v rámci různých rehabilitačních řízení priorována k mladším spisům rehabilitačních soudů a následně např. zničena při povodních. Akviziční zájem a pátrání Národního archivu po ztracených částech fondu tak dále pokračuje. Také bratislavský fond Státního soudu nebyl předán do místního archivu v úplnosti, část spisů byla v rámci rehabilitačních řízení priorována k mladším spisům a archiv je získal až následně a to pouze částečně. Státní soud byl zřízen na základě zákona č. 232/1948 Sb. a rozhodoval o trestných činech podle zákona na ochranu lidově demokratické republiky č. 231/1948

Sb. Sídlo Státního soudu bylo v Praze. Dále měl zřízena dvě oddělení, a sice Státní soud (oddělení) Brno a Státní soud (oddělení) Bratislava. Fond Státní soud Brno je dnes uložen v Moravském zemském archivu a je inventárně zpracován, Fond Státní soud Praha je ve správě 4. oddělení Národního archivu v Praze a bylo již započato jeho zpracovávání soupisem spisových značek, jmen a dalších údajů (k fondu v Národním archivu se nedochovaly původní rejstříky, pouze jejich novodobé ručně psané přepisy). Třetí část tohoto původce „Státní soud“ (Státní soud/oddělení Bratislava) je uložena právě ve Státním oblastním archivu v Bratislavě. U fondu Státní soud Bratislava je evidováno 378 krabic, 14 pomůcek a 2 úřední knihy (od kartonu č. 354 výše se již nejedná o jednotlivé případy). Ústní konzultací bylo dále zjištěno, že mimo inventář se u bratislavského fondu dále nalézá cca 2,5 bm prezidiálních a dalších spisů, které se týkají zřejmě zejména organizace a chodu soudu (u fondu Státní soud Praha se tento typ archiválií vůbec nenachází, fond obsahuje jen jednotlivé kauzy). Lze očekávat, že se v těchto materiálech bratislavského fondu nalézají mj. také došlé pokyny od Ministerstva spravedlnosti, které by mohly pomoci i s mapováním v Národním archivu uloženého a taktéž nezpracovaného fondu Ministerstva spravedlnosti (zejména v období ministra Alexeje Čepičky). Bratislavský fond Státního soudu je ovšem fakticky inventárně popsán a přes badatelnu přístupný pouze v části, která zahrnuje jednotlivé soudní kauzy a případy konkrétních osob. Jedná se o inventář typu jmenného rejstříku, jehož základním zdrojem při archivním zpracování byla obžaloba, při jejíž absenci byl použit rozsudek. V případě skupinových žalob, či pohybu žalované osoby vícero kauzami rejstřík uvádí všechny související spisové značky. Spisy jsou dle sdělení obsluhy badatelny zpřístupňovány pouze přímo jednotlivým perzekvovaným osobám, jejich potomkům, případně státním úřadům a to na rozdíl od fondu uloženého v Národním archivu, který, ač bez inventární pomůcky, je zpřístupňován jakémukoliv badateli, pokud zná jméno osoby, či spisovou značku kauzy a to proto, že tento fond je výslovně uveden ve výjimkách ustanovení § 37 odst. 11 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a osobní ani osobní citlivé údaje v něm uvedené nejsou chráněnými údaji zabráňujícími volnému zpřístupnění. Inventář fondu Státní soud v Bratislavě obsahuje dílčí rozbor v tomto fondu používaných dobových spisových značek (HP, MI, Or, Ts a souvisejících římských a arabských číslic). Dobový úvod inventáře se v rámci možností snažil vypořádat i se zjevnou nespravedlností politických procesů, připustil „přehmaty“, „deformace“ a odsouzení nevinných lidí. Přiznává fondu mimořádnou historickou hodnotu a „možnost nahlédnout i do mechanismu uplatňování diktatury proletariátu na úseku justice“.

Dále se nám s laskavým souhlasem ředitelky Státního oblastního archivu v Bratislavě Mgr. Lenky Pavlíkové věnoval kolega PhDr. Pavel Vimmer, CSc., který se v současné době věnuje zpracování inventáře k fondu Státní prokuratura, oddělení Bratislava 1948–1952. Jím připravovaný a zatím nepublikovaný a neschválený inventář obsahuje důkladný rozbor vývoje původce a jeho registratury a také archivní popis fondu, jeho věcné členění, rozbor spisových značek a také nejdůležitějších a typologicky dominantních politických procesů. Kromě toho se věnuje i popisu typů jednotlivých dokumentů (obsahové struktury spisu). K fondu se dochovaly kartotéky. Kolega dr. Vimmer tak navazuje na svoji několikaletou práci s fondem, jejíž výsledky prezentoval mj. i v článku „Štátna prokuratúra, oddelenie v Bratislave v rokoch 1948–1952, in: Slovenská archivistika, vol. XLVI, No 1-2, 2011, str. 40-55). Konzultovaly jsme s dr. Vimmerem možnosti vytvoření různých rejstříků k dílčím skupinám perzekvovaných osob a další možnosti práce s justičními fondy. Podněty dr. Vimmera a výsledky jeho práce byly velmi inspirativní. Kontakty na dr. Vimmera byly předány dr. Pažoutovi a Mgr. Bursíkovi pro účely navázání spolupráce ve zpracovávaných tématech justice a politické perzekuce z tohoto období a oblasti.

Po ukončení návštěvy a konzultací ve Státním oblastním archivu v Bratislavě jsme navštívily krátce expozici Muzea židovské kultury v Bratislavě. Zanechaly jsme zde kontakty pro zaslání

neprodejné publikace k výstavě, která se týkala koncentračního tábora v Sobiboru. Publikace bude zaslána do Národního archivu bezplatně.

Dle dohody s knihovnou Národního archivu jsme zakoupily některé slovenské publikace, zejména k politické perzekuci 50. let 20. století, které jsme vyúčtovaly a řádně předaly k zaevidování do knihovny Národního archivu.

20. 11. 2014

Ve středu jsme se ráno odhlásily z hotelu a v dopoledních hodinách navštívily Ústav paměti národa, konkrétně vedoucího sekce vědeckého výzkumu Mgr. Pavla Jakubčína, PhD., Námestie slobody 2902/6, 81106 Bratislava (v budově slovenského Ministerstva dopravy). Věnovali jsme se hlavně diskuzi na téma případné spolupráce, přípravy a vědecké činnosti pracovníků tohoto Ústavu zejména v těch částech a tématech, které by případně směřovaly do archivních fondů Národního archivu. Plánovaná témata jsme prošli a diskutovali jednotlivě. Dohodli jsme s Mgr. Jakubčinem včasné zaslání návrhů témat a schválených témat realizovaných tímto Ústavem, která by směřovala do našich archivních fondů tak, aby bylo možné provést v Národním archivu včasnou přípravu případného materiálu (zejména s ohledem na velkou nezpracovanost justičních archivních fondů v Národním archivu). Upozornily jsme Mgr. Jakubčína také na možnost uzavření některých doposud otevřených fondů z období politické perzekuce z důvodu možného zrušení ustanovení § 37 odst. 11 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, což je riziko, které by se mohlo promítnout i do plánu zpracování některých témat tohoto Ústavu. Dohodli jsme se na vzájemném průběžném poskytování informací. Dle seznamu jsme nakoupily publikace Ústavu (s poskytnutou slevou) chybějící v knihovně Národního archivu. Zakoupené publikace jsme předaly k zaevidování knihovně Národního archivu.